

# MUNDTLIG BERETNING

REPRÆSENTANTSKABSMØDE 2016

**10  
ÅR**

**FRI  
ESKO  
LER  
SLÆR  
ERF  
OREN  
ING**

1 Mundtlig beretning 2016

2 Da jeg første gang satte mine ben på min skole i Osted, var det ligesom at komme hjem. Det var en dejlig  
3 oplevelse af at høre til, at være en del af noget større, at både elev- og lærerfællesskabet kunne løfte selv  
4 store byrder. Det at bibringe eleverne viden, livskundskab og give dem mulighed for personlig og fælles  
5 udvikling og ikke mindst oplevelsen, når det lykkedes, at eleverne tog hjem med et udbytte, som gjorde  
6 dem i stand til at tilsidesætte egne behov, fordi andres behov var vigtigere lige nu og her, var virkelig stor.  
7 Jeg følte, at jeg oprigtigt var med til at gøre unge mennesker i stand til at begå sig videre i livet.

8 Det er næppe en unik oplevelse, jeg har haft. Der er forhåbentligt rigtig mange af jer, som hver dag har  
9 tilsvarende oplevelser på jeres skoler.

10 Så hvorfor startede der? Jo, fordi det i virkeligheden er det, som det hele handler om. Vi kan som lærere kun  
11 være noget for eleverne, hvis vi hviler i vores underviserrolle, trives og kan skabe sammenhæng mellem  
12 krav og muligheden for at møde disse krav.

13 Sådan er det også i vores fælles forening. Den skal kunne tage sig af de svageste, men samtidigt også være  
14 noget for de mange. Foreningens fællesskab skal give os alle en fornemmelse af at høre til. Foreningen skal  
15 kunne forsvare vores arbejdspladser og arbejde for at udvikle gode rammer for arbejdet som lærer på  
16 skolerne – foreningen skal være et fagligt fællesskab – for vi kan meget hver for sig men så meget mere  
17 sammen. Og man behøver ikke altid at være enige om alt, hvad der foregår. For ligesom ude på skolerne, så  
18 er det i uenighederne, at udviklingen ligger. Der kommer ikke meget ny udvikling af at sidde og nikke ja til  
19 hinanden. Det er, når vi bliver udfordret på vores synspunkter, at der virkelig sker noget.

20 Jeg fik for ikke så længe siden en henvendelse fra et medlem, som påtænkte at melde sig ud. Hun spurgte  
21 ganske enkelt, hvad hun fik ud af at være medlem for sit høje kontingent. Jeg ringede hende op, og vi fik en  
22 lang og fin snak. En af de ting, som slog mig, var, at hun ikke anerkendte, at overenskomsten gav hende  
23 noget personligt. Hun anerkendte heller ikke, at barselsrådgivning, arbejdstidsvejledning, løntjek,  
24 vejledning om omsorgsdage og alt det andet, som vi i foreningen kan hjælpe med, betød noget i hendes  
25 verden, for det fik hun ikke brug for, og hun skulle ikke have flere børn. Det var tankevækkende. For i den  
26 manglende erkendelse af foreningens nødvendighed ligger også en af foreningens grundlæggende  
27 udfordringer: Hvordan får vi foreningen til i højere grad at være det faglige fællesskab for alle, som er  
28 nødvendigt, for at vi kan lykkes med vores mission som forening? Der er stadig mange, som står udenfor  
29 foreningen. Der er for mange tillidsrepræsentanter, der skal slås for at få den nødvendige tid til at løse  
30 deres opgave, og der er medlemmer, som oplever vores forening som noget udefrakommende, en "noget-  
31 nødvendigt-som-vi-er-medlem-af-men-som-vi-ikke-rigtig-ved-hvad-vi-skal-bruge-til"-agtig ting. Hvis vi vil  
32 skabe et stærkere fagligt fællesskab, så starter det på skolerne med en organiseringsindsats – og det er kun  
33 muligt med stærke tillidsrepræsentanter, som prioriterer indsatsen på skolerne. Stærke  
34 tillidsrepræsentanter har vi heldigvis mange af, og der er plads til flere.

35 Når vi står ude på skolerne dag efter dag, så er det det lange seje træk, uenigheder og diskussioner mellem  
36 ledelse, lærere, elever og forældre, som udvikler skolen, gør den levende og får den til at fremstå som et  
37 moderne læringsrum. Sådan er det også med vores forening. Ingen kan være enige i alt, hvad der foregår,  
38 men alles mening tæller og bliver hørt – og det er med til at skabe foreningen. Hvis vi skal lykkes med vores  
39 forehavende, om at medlemmerne skal opfatte Frie Skolers Lærerforening som en del af deres liv og knytte

40 foreningen til deres skolefællesskab, så skal foreningen være tæt på lærerne – vi skal betyde noget for det  
41 enkelte medlem. Vi, som sidder heroppe til højebords, skal være let tilgængelige og synlige.  
42 Tillidsrepræsentanterne skal have ordentlig tid til arbejdet og insistere på, at det er vigtigt, hvad de  
43 foretager sig, og de skal være synlige på skolerne og i foreningen. Herudover skal vi selvfølgelig have noget  
44 på hylderne til alle medlemmer. Vi ved, at det ikke er sommerhuse eller fribilletter til Legoland, som  
45 medlemmerne vil have, men derimod en stærk faglig røst, som blander sig i debatten om de frie skoler. Og  
46 vi arbejder benhårdt hver eneste dag for netop at levere det – lønkampagnen er faktisk netop et forsøg på  
47 at sætte en bredere politisk dagsorden med stor betydning for os alle sammen.

48 Vi skal have tilbud til alle medlemsgrupper, og vi vil bestræbe os på ikke at tabe nogen på vejen. Hvis vi  
49 lykkes med det, så er jeg sikker på, at vi vil kunne få samhørigheden omkring foreningen til at brede sig  
50 endnu længere ud på skolerne.

51 Og vi har belæg for, hvad vi siger. I en spørgeskemaundersøgelse har vi spurgt de nye medlemmer, hvorfor  
52 de har meldt sig ind i foreningen. Rådgivning og sagsbehandling er de vigtigste årsager, men også ønsket  
53 om at stå sammen, og at FSL arbejder for at forbedre forholdene på de frie skoler, er vægtige grunde til, at  
54 de nye lærere ønsker at være med.

55 Servicen skal naturligvis være høj, men at man er medlem af FSL udelukkende for at opnå en god service, er  
56 ikke korrekt. At stå sammen med sine kolleger i et fællesskab på skolen og på landsplan er også med i  
57 overvejelserne. Solidaritet er vigtig for såvel unge som mere erfarne medlemmer af foreningen.

58 De nye medlemmer blev også i undersøgelsen spurgt, hvad vi i foreningen kunne gøre for at få flere  
59 medlemmer. Her er synlighed et gennemgående ord. Tillidsrepræsentanten skal være synlig for de nye  
60 kolleger, de skal bydes velkommen, de skal inviteres ind i klubben og spørges direkte, om de ikke vil være  
61 en del af fællesskabet. Og det er tankevækkende, at spørger man folk, som står udenfor en fagforening, så  
62 gør de det ofte, fordi de aldrig er blevet spurgt direkte, om de vil være med.

63 Så den politiske del af foreningen skal fortsat tage udgangspunkt i det medlemsnære. Vi skal besøge  
64 medlemmerne på skolerne, spørge ind til dagligdagen på skolen, komme med input til FSL-klubmøderne og  
65 tage kontakt til såvel medlemmer som ikke-medlemmer. Synlighed i medierne nævnes også som et vigtigt  
66 element. Så strategien for det kommende års arbejde omkring organisering er synlighed, synlighed og mere  
67 synlighed.

68 Vi har allerede taget mange skridt i den retning. Vi har styrket kredsens arbejdsfunktioner og organisation.  
69 Vi har iværksat en stor relancering af FSL-klub. Vi har intensiveret vores mødeaktiviteter på skolerne. I dag  
70 her på repræsentantskabsmødet tager vi forhåbentlig endnu et skridt. Hovedbestyrelsen foreslår nemlig, at  
71 vi igen gør repræsentantskabsmødet til et todages møde. Men mere om det senere i dag.

72 Vi har også vedtaget i hovedbestyrelsen, at fra næste sommer skal kredsbestyrelserne frikøbes mere til  
73 kredsarbejdet end i dag. Det skyldes, at især skolebesøgsaktiviteterne i kredsene er steget voldsomt, og det  
74 kræver bedre tid til arbejdet.

75 Vi præsenterer på dette møde hovedbestyrelsens udkast til nye politikker, som vi har arbejdet meget med i  
76 det forløbne års tid. Ideen er, at vi vil have en sektorpolitik, en skole- og uddannelsespolitik, en  
77 arbejdsmarkedspolitik og en arbejdsmiljøpolitik. Politikkerne er ikke færdige, og derfor er der kun udpluk

78 fra to af dem rundt omkring på væggene, men vi har i hovedbestyrelsen ment, at det er vigtigt at vise, hvad  
79 det er, vi går og arbejder med, sådan at I har en mulighed for at give jeres besyv med. Meningen er, at  
80 politikkerne skal udgøre fundamentet for foreningens politiske principprogram, som vi håber at kunne  
81 præsentere repræsentantskabet for til næste år.

82 I de senere år er foreningen blevet mere politisk. Det har været nødvendigt. De frie skoler er ikke en lukket  
83 enklave, og efterhånden som presset på de frie skolars frihedsgrader og økonomiske forhold er vokset, er  
84 presset på lærernes vilkår og løn også steget. Så vi bliver nødt til at forholde os til det omgivende samfund –  
85 ligesom det forholder sig til de frie skoler, og det nødvendiggør et øget politisk fokus i vores virke og mere  
86 politisk diskussion i foreningen. Formandskabet agerer dagligt i meget politiske og komplekse  
87 sammenhænge, og derfor har der været et behov for, at foreningen har en formuleret politisk basis,  
88 hvorfra vi som politikere kan agere.

89 Er vi så ved at blive et politisk parti i Frie Skolers Lærerforening? Nej, det er vi ikke. Vi er en faglig og politisk  
90 fagforening, som søger at skabe de bedst mulige betingelser for, at lærere og børnehaveklasseledere kan  
91 udføre deres arbejde med høj kvalitet, men vi er politisk partineutrale. Det betyder ikke, at vi ikke kan  
92 kritisere forskellige politiske partier for deres holdninger eller fremhæve andres. Sidste år takkede jeg her  
93 fra talerstolen Liberal Alliance for at have fået bragt opmærksomhed omkring koblingsprocenten ind i  
94 finanslovsforhandlingerne med det resultat, at Liberal Alliance i samarbejde med de øvrige  
95 finanslovspartier fik løftet koblingsprocenten med 2 procent på grundskoleområdet. I år lægger de og de  
96 øvrige partier i blå blok ryg til drøje hug fra vores side, da de vil lave massive besparelser på  
97 efterskoleområdet og stramme op om tilsynet på de frie skoler. Så vi holder ikke med nogen. Vi er ikke en  
98 rød eller en blå fagforening. Vi er en fagforening, som forsøger at få partierne til at se det fornuftige i de  
99 frie skoler og dermed også i, at der er et fornuftigt tilskud til at lave skole – for det er altafgørende for de  
100 frie skoler og ikke mindst lærere og børnehaveklasselederes løn- og arbejdsforhold.

101 På min Facebookside er jeg flere gange blevet udfordret på, om Frie Skolers Lærerforening skal blande sig i  
102 alting i hele verden. Og nej, det skal vi ikke. Men vi blander os, når politiske initiativer har direkte betydning  
103 for lærerne på de frie skoler eller fagbevægelsen generelt. Herudover er vi medlem af en  
104 hovedorganisation – FTF – som også blander sig for os. Og de blander sig ofte på områder, hvor vi er alt for  
105 små til at gøre nogen som helst forskel. Trepartsaftaler med regeringen om kompetenceudvikling og  
106 flygtningeforhold, dagpengereform, kontanthjælpsloft og så videre er eksempler på områder, som FTF ytrer  
107 sig om på vores vegne.

108 Så vi er en forening med holdninger. Det er nødvendigt, at der er en forening, som står vagt om de frie  
109 skoler med lærernes og børnehaveklasseledernes synsvinkel. Rundt omkring i salen er størstedelen af de  
110 politikpunkter, som vi indtil nu har arbejdet med i hovedbestyrelsen, sat op. Jeg vil opfordre jer til at gå  
111 rundt og kigge på dem. Og hvis I bliver provokeret eller foragede, så tag ordet under debatten og lad os få  
112 diskuteret sagerne, for det er sådan, vi udvikler vores forening – i fællesskab.

113 Vi har i et stykke tid været i gang med at forberede overenskomstforhandlingerne i 2018. Mit håb for  
114 forhandlingerne er, at Moderniseringsstyrelsen forlader de ideologiske kæpheste omkring såvel arbejdstid  
115 som løn for i stedet at prøve at mødes om, hvordan vi i fællesskab kan lave gode frie skoler endnu bedre.  
116 Jeg beder ikke Moderniseringsstyrelsen om at forlade sin arbejdsgiverrolle. Jeg beder blot om, at vi i  
117 fællesskab afsøger, om der findes bedre muligheder for at lave skole end dem, som vi har i dag.

118 Og nu er det jo faktisk foreningens 10-års fødselsdag i år, så i fødselsdagsgave ønsker jeg mig, at  
119 forhandlingerne i 2018 tager udgangspunkt i at finde gode løsninger på et lønsystem, som kun  
120 Moderniseringsstyrelsen synes, fungerer. Og så ønsker jeg mig, at vi sammen finder gode løsninger på de  
121 udfordringer, der fortsat er omkring arbejdstidsspørgsmålet. Løsninger, som sikrer, at lærere og  
122 børnehaveklasseledere på alle frie skoler kan få vished for og klarhed over, hvordan deres arbejdstid er  
123 skruet sammen. Et arbejdstidssystem, som giver lærerne muligheden for igen at få ansvaret for med  
124 professionalisme at udføre deres arbejde med lærerprofessionsidentiteten intakt – for det har vi ærlig talt  
125 fortjent.

126 Tillidsrepræsentanterne og lærerne har alt for længe tumlet rundt i et dunkelt rum fyldt med forhindringer,  
127 som de gang på gang støder ind i eller falder over, når det handler om de decentrale lønforhandlinger. I  
128 tussmørket er det svært at finde vej, og ofte bliver der overhovedet ikke tale om lønforhandlinger men  
129 derimod om løndiktater, i hvert fald når det kommer til rammen for forhandlingen eller antallet af  
130 lønkroner. Men vi skal ud af dette tussmørke. Vi skal have sat spot på og klarhed over præmissen for  
131 forhandlingerne, og heldigvis er vi ikke alene om det ønske.

132 I midten af september deltog vi i en konference om ny løn for alle de statslige institutioner, hvor vi en hel  
133 dag udelukkende diskuterede ny løn. På konferencen blev der afholdt en del SMS-afstemninger, og det skal  
134 vi også prøve her, så jeg skal bede repræsentantskabet om at finde mobiltelefonerne frem. Proceduren for  
135 afstemningerne er som beskrevet bag mig, og det første udsagn, som jeg vil bede jer om at forholde jer til,  
136 er: Det decentrale lønsystem fungerer godt på de frie skoler.

137 (Jeg spinder en ende over resultatet)

138 På lønkonferencen i staten kunne kun 23 procent af de cirka 150 deltagere svare positivt på dette  
139 spørgsmål. 66 procent var uenige eller delvist uenige i udsagnet, og det betyder, at der er meget store  
140 udfordringer med systemet. 2/3 af samtlige organisationer på statens område mener således  
141 grundlæggende ikke, at det decentrale lønsystem dur i sin eksisterende form. Gennem det seneste år, hvor  
142 vi har kørt vores lønkampagne, er Frie Skolers Lærerforening ofte blevet beskyldt for at være en del af  
143 problemet, idet vi har været med til at indgå den statslige løn aftale tilbage i 1999. Og vi har partsansvar  
144 ligesom Moderniseringsstyrelsen og skoleforeningerne, som imidlertid ikke føler sig specielt tynget af  
145 denne byrde – men det gør vi faktisk i Frie Skolers Lærerforening. Og i den forbindelse er det altså vigtigt at  
146 fremhæve, at vi har ét samlet lønsystem. Vi har ikke to adskilte. Løn er løn uanset, om den er centralt eller  
147 decentralt aftalt.

148 Tilbage i 1999 var det Moderniseringsstyrelsen, som gerne ville indføre det decentrale lønsystem. Det var  
149 et system, som skulle bruges til at belønne de gode medarbejdere og til incitamentsstyring af hele den  
150 offentlige sektor.

151 Der er masser af frie skoler, som mener, at det fungerer bedst for dem at dele lønnen ligeligt mellem sig, da  
152 alle med hver deres kompetencer og professionalitet er med til at løfte den samlede skolevirksomhed.  
153 Andre skoler bruger i langt højere grad den decentrale løn til at styre skolens udvikling med. Begge dele må  
154 antages at være godt, for lønstrukturer skal ligesom arbejdstidsstrukturer passe til den arbejdsplads, som  
155 de skal fungere på.

156 Det er nok rigtigt, at lønsystemet ikke bruges, som Moderniseringsstyrelsen helst så det anvendt. Men nu  
157 skal det jo anvendes på det FRIE skoleområde, og derfor skal det passe til det, og ikke til, hvordan  
158 Moderniseringsstyrelsen ønsker at detailstyre samtlige statslige arbejdspladser. De fleste lærere ønsker sig  
159 bare en god og gennemskuelig løn, som nogenlunde matcher folkeskolens. Ikke så mange dikkedarer. Så vil  
160 I tage stilling til følgende udsagn: På vores skole er det nemt at blive enige om, hvordan vi skal fordele de  
161 decentrale lønkroner.

162 (Jeg spinder en ende over resultatet)

163 Det er ikke mange sager, vi ser, som hidrører fra problemstillinger omkring fordelingen af de lønmidler, der  
164 er til rådighed på skolerne – det løser man. Selvfølgelig tænker lærerne over deres løn, og selvfølgelig vil  
165 lærere ligesom alle andre gerne have mere i løn. Men når det kommer til stykket, så accepterer man den  
166 fordelingsaftale, som tillidsrepræsentant og ledelse indgår for de decentrale lønmidler på skolen – bare den  
167 er gennemskuelig og forståelig. Så fordelingen af pengene er ikke problemet – det kan man godt finde ud af  
168 på skolerne.

169 Og så til den sidste afstemning omkring løn. Jeg vil gerne høre jeres mening om følgende udsagn: Hvis der  
170 var afsat flere penge til forhandling, så kunne det decentrale lønsystem godt fungere på min skole.

171 (Jeg spinder en ende over dette udsagn)

172 På den statslige lønkonference mente 67 procent af de tilstedeværende, at det ville være tilfældet.  
173 Lønsystemet kan som sådan godt fungere, men det kræver penge, og det er her, at det helt store problem  
174 med lønsystemet er – der er ganske enkelt for få penge i systemet og ikke den store udsigt til, at der  
175 kommer flere. Moderniseringsstyrelsen ved jeg, er enig i dette, men hvordan kommer der så flere penge i  
176 systemet? Der er flere veje at gå.

177 Man kan fortsætte ad frivillighedens vej. At forfølge den frivillige vej er, hvad vi har forsøgt i 17 år. Dette  
178 system kræver umådeligt mange forhandlingsressourcer på hver eneste skole – ressourcer, som kunne  
179 bruges langt bedre på at lave god skole. I hvert fald hvis man sammenligner med, hvad skolerne og lærerne  
180 får ud af det – hvilket ofte er utilfredse og frustrerede lærere. For der er nemlig de fleste steder ikke tale  
181 om reelle forhandlinger, når det kommer til beløbets størrelse – her er der tale om et løndiktat.

182 Moderniseringsstyrelsen luftede på lønkonferencen i staten ideen om, at der bare skal puttes flere penge i  
183 det decentral lønsystem. Det kunne der komme ved at bruge de centralt aftalte midler til at booste den  
184 decentrale løn. Altså de eneste lønmidler, som vi i dag har en vis sikkerhed for, rent faktisk bliver til løn,  
185 skulle vi så putte over i det decentrale lønsystem. Den vej at gå er ganske enkelt det rene Ebberød bank. Vi  
186 har i 17 år ikke kunnet få ordentligt del i de decentrale lønkroner på statens område, og at lave dette bytte  
187 virker derfor dybest set som galimatias – vi risikerer ganske enkelt at gøre løngabet til folkeskolen endnu  
188 større.

189 En sidste ide er den, som vi uden større held har forfulgt de seneste år, nemlig at forsøge at sætte nogle  
190 rammer op omkring de decentrale lønforhandlinger, som gør det nemmere for skoler og  
191 tillidsrepræsentanter at bruge systemet. Det kunne være mindsteudmåtningsgarantier, lønoplysninger på  
192 skolernes hjemmesider, råderumspapirer eller lignende. Men heller ikke dette har rent faktisk været særligt  
193 succesfuldt. Måske har vi brug for noget helt nyt? Nye måder at tænke det statslige lønsystem på. Vi vil i

194 hvert fald gerne være med til at tænke i måder, som kan fungerer bedre for de frie skoler, end det system,  
195 som vi nu forgæves har prøvet at få til at fungere i 17 år.

196 Man skulle tro, at når lønsystemet ikke fungerer for den ene part, så ville der være en reel vilje til og fokus  
197 på faktisk at få det til at fungere også fra Moderniseringsstyrelsens side, men sådan forholder det sig ikke.  
198 Den primære grund til, at Moderniseringsstyrelsen ikke mener, at der er nogen grund til at gøre noget ved  
199 lønnen, er, at der ingen rekrutteringsproblemer er på de frie skoler. Men det er der i folkeskolen, så  
200 risikoen er selvfølgelig, at man igen ved næste overenskomstforhandling i kommunerne bliver enige om  
201 gode og fornuftige lønstigninger til lærerne, mens vi på de frie skoler igen bliver spist af med ingenting.

202 Moderniseringsstyrelsen har ingen løsningsforslag til, hvordan vi kan få bedre gang i brugen af decentral  
203 løn. De siger blot at decentral løn anvendes forkert på skolerne. Men det er ikke staten, der skal bestemme,  
204 hvordan det decentrale lønsystem bedst anvendes på de frie skoler – det skal de frie skoler selv finde ud. Én  
205 ting siger Moderniseringsstyrelsen dog, nemlig at pengene til decentral løn er til stede på skolerne.

206 Så lad os lige dvæle ved den udtalelse. For i 1999, da vi indførte systemet, blev vi ikke stillet et lønsystem i  
207 udsigt, som skulle spare på lønudgiften. Vi blev blot stillet et anderledes lønsystem i udsigt, som ville sikre  
208 lønkroner på en anden måde end i det eksisterende lønsystem. Vores udfordring som lærere på de frie  
209 skoler er, at vi har en kommunal skolesektor, som vi kan sammenligne lønnen direkte med. I 1999 var vores  
210 løn identisk. Vi havde det samme lønsystem, og vi tjente det samme. Men med ny løn har vi tabt lønkroner  
211 i forhold til den kommunale skole hvert eneste år.

212 Vores decentrale lønsystem er importeret fra det private arbejdsmarked. Her går det som bekendt op og  
213 ned med indtjeningen, og ideen er, at i gode år, kan medarbejderne få bedre løn, mens det i mindre gode  
214 år bliver til mindre eller slet ingen lønstigninger. Men hvornår har der sidst været gode år i den offentlige  
215 sektor? Hvornår har Christiansborg sidst beskæftiget sig med at udvide rammen for den offentlige sektor og  
216 fx givet skolerne større tilskud? Jeg ved godt, at koblingsprocenten på grundskolerne sidste år blev  
217 reguleret 2 procent op, men det dækkede ikke det hul, som den 4 procents reduktion i årene før havde  
218 skabt. Der findes ikke gode lønår i den offentlige sektor, og det ved Moderniseringsstyrelsen godt, for de  
219 kan ikke svare, når man spørger ind til præcist det her. Det eneste svar er, at de synes, at systemet er godt,  
220 og at der ville være mange flere penge i systemet, hvis det blev brugt mere efter hensigten. Jeg beklager,  
221 men gu ville det ej. For skolerne bruger det til at understøtte den måde, som den enkelte skole laver skole  
222 på, og det er godt – men det kommer der ikke flere penge af.

223 En særlig udfordring på det frie skoleområde er, at det kun er i forbindelse med tilskudssystem og  
224 overenskomstforhandlinger, at vi er en del af den offentlige sektor. Resten af tiden er vi selvejende  
225 institutioner, som kæmper med hinanden om eleverne. Og det er da klart, at hvis en skole kan holde  
226 lønnen lav, så er der flere penge at lave skole for – så lønnen er i den grad et konkurrenceparameter.

227 Lærerlønnen på de frie skoler er 1.000 til 1.500 kr. om måneden efter lønnen i folkeskolen. Det svarer til, at  
228 vi hvert år laver skole cirka 170 mio. kr. billigere end folkeskolen. 170 mio. kr., som burde stå på lærernes  
229 lønkonto i stedet for i efterskolehaller eller grundskoletilbygninger. Og hvis vi ikke gør noget, så vil den  
230 forskel vokse. Løsningsforslagene har fra vores side ved de seneste forhandlinger været mange. Men ingen  
231 af dem har vundet gehør i Moderniseringsstyrelsen. Mit indtryk er imidlertid, at det ikke kun er os, som er  
232 ved at være grundigt trætte af de problemer, som det decentrale lønsystem skaber. Skoleledere og

233 bestyrelser synes heller ikke alle sammen, at systemet er vidunderligt. Og mit håb kan derfor være, at der  
234 måske er grøde for faktisk at finde gode løsninger i 2018.

235 Så hvis vores gæster fra Moderniseringsstyrelsen i frokostpausen skulle spørge mig, hvad jeg ønsker mig  
236 allermest, vil jeg med Bob Dylans ord svare:

237 Oh, how can, how can you ask me again?

238 It only brings me sorrow

239 The same thing I want today

240 I would want again tomorrow - et nyt og brugbart lønsystem.

241 Vi kan ikke blive ved med at investere så meget krudt i et ubrugeligt lønsystem, og derfor skal der ske noget  
242 i forbindelse med OK18. Lønssystemet fungerer ikke, og derfor skal vi forberede os på at kæmpe for bedre  
243 lønforhold i forbindelse med næste overenskomstforhandling.

244 Med hensyn til foreningens lønkampagne er det, som nævnt i den skriftlige beretning, sådan, at den er  
245 blevet kritiseret fra mange sider – ikke mindst skoleforeningers og skolelederes. Det er næppe  
246 overraskende, at lige præcis de to grupper mener, at det ville være bedre, hvis vi blot kunne fortsætte med  
247 at være frustrerede over systemet og fortsætte den uforpligtende dialog om, at decentral løn ikke fungerer.  
248 Men vi har gjort noget andet. Vi har fulgt repræsentantskabets og tillidsrepræsentanternes ofte udtalte  
249 ønske om at synliggøre problemstillingen for forældre og offentlighed – og det har virket. Det er blevet  
250 bemærket rundt om i bestyrelser og på skoler – ja, selv på generalforsamlingen på min egen skole blev  
251 vores lønkampagne nævnt – selvom det ikke var for det gode, så blev den dog alligevel anvendt til at  
252 bemærke, at ledelsen på skolen mente, at lærerne på min skole var fint med. Så vi har rystet træet, der er  
253 grøde i lønsnakkene rundt omkring. Vi kan også se, at lønnen stiger på skolerne. Således viser en  
254 undersøgelse blandt tillidsrepræsentanterne, at 74 procent har oplevet lønstigninger ved de seneste  
255 forhandlinger.

256 Vi har på baggrund af kritikken af vores kampagne været spændte på at se, hvad foreningens medlemmer  
257 egentlig mente om vores lønkampagne. Og de er heldigvis ikke enige med skoleforeninger og skoleledere i,  
258 at vi har kørt en alt for aggressiv kampagne.

259 2/3 af samtlige besvarelser viser, at vores kampagne har været saglig og troværdig. Det er vi glade for, idet  
260 vi har bestræbt os på ikke at fejlfremstille eller fortegne situationen, men udelukkende informere om helt  
261 faktuelle forhold.

262 Vi er også blevet beskyldt for at generalisere i vores kampagne. Det anser medlemmerne ikke som værende  
263 rigtigt. Men her er der dog næsten 20 procent, som mener, at det er tilfældet. Det tager vi selvfølgelig til  
264 os, men det er også vigtigt at sige, at en kampagne, som skal oplyse bredt om et sektorproblem – altså  
265 noget, som ikke nødvendigvis er et problem på alle skoler, men som er et problem for sektoren – ikke kan  
266 undgå at generalisere. Og det bliver især interessant, når man sammenligner med, at knap 25 procent af  
267 medlemmerne synes, at vores kampagne har været for pæn. Måske skal vi her nøjes med at konstatere, at  
268 det nok er svært at gøre alle tilfredse.



269 Til sidst er det bemærkelsesværdigt, at kun 4 procent af medlemmerne mener, at vores kampagne har  
270 været for aggressiv. Det har været den store anstødssten blandt kritikkerne, men hos medlemmerne er det  
271 ikke et problem.

272 I hovedbestyrelsen har vi været meget glade for denne undersøgelse, for den viser, at vi gør det rigtige,  
273 men der skal mere til. I øjeblikket er vi i gang med at klæde tillidsrepræsentanterne ekstra godt på til årets  
274 lønforhandlinger, og vi har i den forbindelse prøvet at få samtlige lærerværelser til at lave et indspil til  
275 budgettet for 2017 angående løn. Det er nu, at der skal sættes penge af i budgettet. Det er nu, at vi skal  
276 være vågne.

277 Hovedbestyrelsen er i øjeblikket i gang med at planlægge, hvad der skal ske i foråret 2017 med  
278 lønkampagnen. Og der er næppe nogen tvivl om, at den i en eller anden forstand skal prøve at få  
279 medlemmerne helt ude på den enkelte skole til at interessere sig mere for lønnen, end de gør i dag.

280 En ting er helt sikker, og det er, at Frie Skolers Lærerforening bliver nødt til at holde fokus på  
281 lønudviklingen, for, som jeg også sagde sidste år, så sker der stort set ingenting med den decentrale  
282 lønudvikling, hvis vi holder op med at tale om den.

283 Også arbejdstiden vil som sædvanligt blive et emne for overenskomstforhandlingerne i 2018. Lad det være  
284 sagt med det samme, på langt de fleste skoler har man fået arbejdstiden til at fungere. Nogle få har fuld  
285 tilstedeværelse, flere har et net af lokale aftaler, mens hovedparten desværre har sat sig mellem de to  
286 mulige stole.

287 Når det kommer til dem, som har et stort net af lokale aftaler ligesom i gamle dage, så er der ikke sket  
288 meget i forhold til, hvordan det har påvirket livet på skolerne. Livet går i store træk videre som før 2013,  
289 måske med lidt anderledes aftaler, men i det store og hele er det business as usual. Og aftalerne sikrer, at  
290 arbejdstiden kan overskues af den enkelte lærer, samtidigt med at skolen får ro på bagsmækken, da det er  
291 tillidsrepræsentanten, som står inde for aftalen i lærergruppen.

292 Når det kommer til skoler med fuld tilstedeværelse, så er verden til gengæld ret forandret. De fleste af  
293 lærerne er glade for klarheden i deres liv. Faste komme og gå-tider, fri om aftenen og i weekenden (i hvert  
294 fald de weekender og aftner, hvor man ikke er på arbejde) og mindre arbejde end tidligere (ja, faktisk siger  
295 mange, at de aldrig har arbejdet så lidt i hele deres liv) er blandt de hyppigste udtalelser, når snakken falder  
296 på fuld tilstedeværelse. På minussiden er, at mange af lærerne også giver udtryk for, at det har flyttet deres  
297 opfattelse af deres professionsidentitet fra professionelt at tage hånd om opgaven til at være mere  
298 industriarbejder. Så selvom det er dejligt med friheden, så har det også skabt en større distance til for  
299 eksempel ansvaret for, at læreropgaverne bliver løst. Det er ikke længere den enkelte lærers problem, hvis  
300 hun ikke har tid til sit arbejde – det er ledelsens.

301 Også for den sidste store gruppe, hvor skolens ledelse efter foreningens bedste overbevisning har indrettet  
302 sig på en måde, som ikke følger lov 409, nemlig ved at lave lederudmeldte timerammer for arbejdet, men  
303 uden at tidsregistrere eller angive start- og sluttidspunkter for arbejdet, har lærerarbejdet forandret sig.  
304 Det er således blevet væsentligt sværere at gennemskue og forstå sammenhængerne i lærerjobbet. Du får  
305 kort sagt en række opgaver, som du skal løse, men din præsterede arbejdstid bliver ikke opgjort, og der er  
306 ingen udtalte forventninger til, med hvilken kvalitet du skal løse opgaverne. Det er frustrerende for mange  
307 lærere. Men hvorfor gør de så ikke noget ved det? Hvorfor går de ikke op til lederen og siger, at de gerne vil

308 have fuld tilstedeværelse? Det gør nogen også. Men rigtig mange kan ikke se sig selv i et lærerliv fra 8.00 til  
309 16.30 hver dag, så derfor vælger de det mindst onde – at affinde sig med timerammerne.

310 Men spørgsmålet er, hvad Frie Skolers Lærerforening skal gøre ved det, og har Moderniseringsstyrelsen  
311 overhovedet viljen til at finde gode løsninger på de udfordringer, som helt åbenlyst findes med de nye  
312 arbejdstidsregler? Der er ingen tvivl om, at vi som lærere er ved at miste vores oprindelige  
313 professionsidentitet. Det, som lærerne og lederne godt kan lide ved de lederudmeldte timerammer, er, at  
314 det giver begge parter stor fleksibilitet. En fleksibilitet, som på mange måder minder om den, vi havde før  
315 2014.

316 Jeg tror på, at hvis man skal være en god lærer, så skal man ikke i det daglige tænke i timer og tidsforbrug.  
317 Man skal tænke i at løse opgaven. Men fuld tilstedeværelse giver ikke muligheden for at tænke i opgaven.  
318 Det har været vores anke mod arbejdstidsreglerne hele tiden. Så for mig skal OK18 tage udgangspunkt i,  
319 hvordan vi igen får sat fokus på den professionelle opgaveløsning. Lærerarbejdet er alt for vigtigt til, at  
320 opgaven ikke løses med høj kvalitet, og det kræver, at der er tid til arbejdet, men også at lærerne kan  
321 udfolde deres professionalitet uden at skele til, hvornår de er planlagt til at gå hjem – vi skal have  
322 fleksibiliteten tilbage i lærerarbejdet. Og vi skal have den tilbage, inden det bliver for sent. I 2018 er det 4 år  
323 siden, at de rigide og tåbelige arbejdstidsregler blev indført, og vi kan mærke, at lærernes  
324 professionsidentitet hurtigt forandres. Det bliver en væsentlig diskussion i forbindelse med  
325 kravopstillingsmøderne til OK18, hvordan vi stiller krav, der kan styrke vores professionsidentitet.

326 OK18-processen i foreningen kommer til at forme sig som sædvanligt. Hele efteråret og vinteren vil  
327 hovedbestyrelsen forberede kravopstillingsmøderne, som vil blive afholdt i alle kredse i løbet af foråret. Det  
328 bliver vigtige møder, hvor stort fremmøde også af menige medlemmer bliver væsentligt. For vi vil sætte  
329 sporet for overenskomstforhandlingerne til diskussion. Ikke mindst ønsket om igen at styrke vores  
330 professionsidentitet vil formodentligt stå stærkt i hovedbestyrelsens oplæg.

331 På vores kredsbestyrelsesseminar i starten af september havde vi Moderniseringsstyrelsen på besøg, og de  
332 gav ikke overraskende udtryk for, at overenskomstforhandlingerne set fra deres stol i høj grad var et  
333 spørgsmål om købmandskab. Altså: Har I noget til salg, som vi ønsker at købe? Sådan har det også tidligere  
334 været, men efter at Moderniseringsstyrelsen i 2013 tog hele vores arbejdstidsaftale uden at betale for det,  
335 så har vi på vores side af bordet haft det lidt hårdt med købmandskabet. Lad det være sagt helt utvetydigt,  
336 at hvis der er andre købmænd i byen, så går man ikke tilbage til den, som man ved, snyder på vægten. Og  
337 er der ikke andre købmænd, så holder man øje med, at man kompenseres for sit tab ved næste handel.

338 Men nu er det jo sådan, at godt købmandskab går begge veje, og jeg er sikker på, at  
339 Moderniseringsstyrelsens udsendte har lyttet og noteret sig, at vi meget gerne forhandler. Men vi sælger  
340 ikke uden betaling – for det er dårligt købmandskab.

341 Vi har brug for at finde meget bedre løsninger på udmøntningen af den decentrale løn på det frie  
342 skoleområde, og vi har brug for, at en eventuel ny arbejdstidsaftale tilgodeser lærernes professionelle  
343 råderum.

344 Det mere eller mindre konstante fokus på at begrænse friheden i både det danske samfund og for de frie  
345 skoler fylder også i foreningens arbejde. Dette er indgående beskrevet i den skriftlige beretning, så jeg skal  
346 ikke gøre så meget ud af den del her. I den første folketingsuge er lovforslaget om stramninger i det

347 skærpede tilsyn blevet fremlagt, og selvom det er lykkedes især friskoleforeningen at rejse en del blæst om  
348 det demokratiske i forslaget, så er det bekymrende, at der i traditionelt meget stærkt frihedselskende  
349 partier som for eksempel Venstre og Liberal Alliance ikke er forståelse for, at det er nødvendigt at støtte op  
350 om forskelligheden for både at rumme den og at få det maksimale ud af den.

351 Tænk tanken Kraka præsenterede i september måned en rapport, som viste, at de muslimske friskoler er  
352 drøndygtige til at få eleverne gjort klar til ungdomsuddannelserne – faktisk bedre end folkeskolen er. Det  
353 sætter spørgsmålstegn ved, hvad integration i virkeligheden betyder? Betyder det, at vi skal blandes for en-  
354 hver pris i alle sammenhænge? Eller betyder integration, at vi skal have så mange livsduelige borgere ud af  
355 vores skolesystem, som vi overhovedet kan?

356 Men der skal altså strammes op i tilsynet på de frie skoler, for det er der politisk flertal for. Det syner  
357 mestendels af signalpolitik, idet der ikke har været skærpede tilsyn på de frie skoler i to år, så man kunne  
358 måske have nøjedes med at bruge det tilsyn, som allerede eksisterer, men det er tilsyneladende ikke godt  
359 nok. Og der er ingen tvivl om, at det er de muslimske friskoler, som det skærpede tilsyn skal ramme. Det  
360 står meget tydeligt i papirerne bag lovforslaget.

361 På Uddannelsesdebatten, som er et folkemøde i Nørre Nissum for uddannelse, hørte jeg et foredrag af  
362 Naser Khader, som nok er den mest danske syrer, verden har set. Han sagde stolt som indledning på sit  
363 foredrag, at hvis han var kommet til Danmark med de holdninger, han havde, dengang han immigrerede, så  
364 ville han i dag være blevet afvist i asylprocessen. Tænk lige lidt over den..... Er det noget, som vi skal være  
365 stolte af? Ville en afvisning af Khader ved grænsen have gjort Danmark rigere eller fattigere? Nu behøver  
366 man hverken være enig eller uenig med Naser Khader for at tage diskussionen, men det er en interessant  
367 udtalelse. For Danmark ville ikke i dag have muligheden for at overbevise Khader-typer eller nogen andre  
368 om vores demokratis fortræffeligheder, for han var aldrig kommet ind.

369 Ligeså sagde Pia Olsen Dyhr fra SF i Debatten på DR2 den 4. oktober, at det at være dansk er at acceptere  
370 danske værdier og den demokratiforståelse, som vi har i Danmark. Nu ved jeg godt, at menneskets  
371 hukommelse er kort, og især er den politiske hukommelse ofte meget kort, men reelt er det, hun siger, at  
372 man ikke skal acceptere demokratiomstyrtende ideologier, som for eksempel kommunisme eller fascisme.  
373 Men vi har en mangeårig tradition for at støtte mindretal i Danmark – også mindretal, som ikke  
374 nødvendigvis arbejder i samme retning som magthaverne på Christiansborg. Hvor er respekten for denne  
375 del af det danske demokrati blevet af?

376 Hvorfor bruge så meget plads i beretningerne på det her? Jo, for diskussionerne om forståelsen af det  
377 danske demokrati åbner skræmmende perspektiver for såvel det danske samfund som for de frie skoler. De  
378 frie skoler er værdiskoler, og det, som det skærpede tilsyn skal, er blandt andet at finde ud af, om  
379 værdierne står i vejen for fokus på frihed og folkestyrekravet, som er indskrevet i friskoleloven, og sidenhen  
380 for den demokratiske dannelse, som er ved at blive skrevet ind i friskoleloven. De frie skoler skal ikke i  
381 deres værdigrundlag tage stilling til mere eller mindre velbegravede populistiske strømninger – de skal  
382 lave skole, på baggrund af hvad de mener, er rigtigt, og selvfølgelig indenfor dansk lovgivnings rammer.  
383 Men vi skal være opmærksomme på, at lovgivningen i disse år flytter vores demokratis åbenhed mod større  
384 mistillid og intolerance, og det sætter både samfundet og grundtanken bag de frie skoler under pres. Hele  
385 tanken om, at flertallet skal give mindretallet frihed til at leve i samfundet med egne værdier, bliver  
386 udfordret, hvis vi for eksempel indfører sindelagskontrol på de frie skoler.

387 Og det er der desværre også et element i lovforslaget, som netop gør – endda for lærerne. For i  
388 bemærkningerne til lovteksten er der blevet indskrevet et dekorumkrav til lærerne. Dekorumkravet  
389 betyder, at lærerne også i deres fritid skal opføre sig på en måde, så der ikke kan opstå tvivl om, at skolen  
390 opdrager eleverne til demokrati, frihed og folkestyre. Skal vi ikke lige smage på den? Hvad betyder det  
391 egentligt? Ja, det er nok svært at få et klart svar på, men det er helt åbenlyst, at der i lovforslaget lægges op  
392 til, at hver eneste frie skole i dette land har et formuleret dekorumkrav til deres lærere, som understøttes  
393 af skolernes værdigrundlag. Det betyder i praksis, at en lærer på en fri skole vil kunne blive afskediget fra  
394 skolen, hvis hendes private holdninger eller gøren og laden i fritiden ikke lever op til skolens forståelse af  
395 frihed og folkestyret. Det er fuldstændigt uacceptabelt, at man på denne måde giver skoleledelserne  
396 et værktøj til helt retmæssigt at afskedige folk for deres holdninger. Alle danskere skal overholde loven.  
397 Men jeg troede faktisk, at jeg boede i et land, hvor vi, når vi har fri, kan tænke, tro og sige, hvad pokker vi  
398 vil. Men nu skal lærerne på de frie skoler tilsyneladende adfærdsreguleres og underlægges  
399 sindelagskontrol, på trods af at de kan være fremragende lærere. Vi vil senere fremlægge et  
400 resolutionsforslag, som præcis afspejler denne problemstilling, og vi kæmper med næb og klør for at få  
401 taget dekorumkravet ud af lovforslaget. For politikerne skal holde fingrene langt væk fra lærernes fritid.

402 Lad os for et øjeblik vende tilbage til nogle af de muslimske skoler. For sommerens kupforsøg i Tyrkiet har  
403 ikke kun ført til afskedigelse af 21.000 privatskolelærere i Tyrkiet, men også til store problemer på 14 af de  
404 tyrkiske funderede frie skoler i Danmark. To skoler er allerede gået konkurs, fordi forældre er blevet truet til  
405 at melde deres børn ud af skolen, fordi de bliver beskyldt for at været funderet på et anti-erdogansk-  
406 værdigrundlag. Forældrene bliver truet med, at de vil blive nægtet indrejse i Tyrkiet eller arresteret, hvis de  
407 dukker op i Tyrkiet, når deres børn går på disse skoler. Nogle lærere har sagt deres stillinger op på skolerne  
408 af hensyn til familie eller af angst for repressalier. Chikanen af forældre og lærere foregår i vid udstrækning  
409 på Facebook, og det er os bekendt kun ikke-etnisk danske lærere, som udsættes for chikanen. Vi har  
410 selvfølgelig opfordret vores medlemmer til at politianmelde trusler, men indtil nu har det, så vidt vides,  
411 ikke ført til egentlige politisager.

412 Det frie skoleområde er vant til at se skoler gå i opløsning i en kamp om værdigrundlaget – det er de frie  
413 skolars natur, at det engang imellem kan være sådan. Men det her er anderledes. Det her er danske  
414 familier, som har valgt en bestemt skole til deres børn, og som bagefter presses og trues af andre  
415 herboende danskere, og sikkert også tyrkere, til at flytte deres børn til andre skoler eller for lærernes  
416 vedkommende at forlade deres job. Det er uacceptabelt og helt i strid med de frie skolars grundtanke om  
417 respekt for minoriteterne.

418 Jeg ved godt, at der næppe er meget at gøre ved denne situation, men ikke desto mindre ville det klæde  
419 fremtrædende danske politikere at tage afstand fra, at herboende tyrkere tilsyneladende mener, at det er i  
420 orden at skræmme og chikanere børn, forældre og lærere til at forlade gode og velfungerende danske  
421 skoler.

422 Danmarks Evalueringsinstitut lavede i foråret en rapport, som viste, hvor mange udskrivninger (elevophør)  
423 der foregår på det frie skoleområde, og hvordan eleverne involveres i disse. Baggrunden for rapporten var  
424 et arbejde, som Undervisningsministeriet, skoleforeningerne og Danske Skoleelever havde lavet året før, og  
425 som mandede ud i to pjecer til henholdsvis elever og skoler om, hvordan disse skulle forholde sig, når der  
426 opstår en situation, som kan føre til samarbejdsstop med en elev. Det er altid forbundet med store

427 omkostninger for såvel eleven og familien som for de tilbageværende elever og de lærere, som er tæt på  
428 udskrivningen af en elev.

429 Derfor er det også godt, at der er udarbejdet materialer til såvel skoler som elever om, hvordan det kan  
430 være formålstjenligt, at skoler agerer i disse situationer. Ikke desto mindre er det afgørende for Frie Skolers  
431 Lærerforening, at de frie skolers frihedsgrader til selv at vælge elever ikke begrænses. Ja, det lyder grimt,  
432 når man siger det, men det er faktisk af og til i orden at sortere elever fra i døren. Det gør mange frie skoler  
433 af mange forskellige grunde, og det er en af de grundlæggende frihedsrettigheder, som ligger bag det at  
434 lave fri skole. Der er sikkert nogle få, der ikke gør dette på en ordentlig måde, men det er ikke hovedreglen.  
435 Og det er helt i orden, at man ikke optager alle elever, for så kan det være lige meget at have et  
436 værdigrundlag. Forældre og elever skal kunne acceptere skolernes værdigrundlag.

437 Herudover er der skoler, som undervejs i et skoleforløb løbende vurderer skolens pædagogiske muligheder  
438 for fx at kunne inkludere en specialundervisningskrævende elev. Og der er sikkert også nogle skoler, som  
439 enten i respekt for fællesskabet på skolen eller i respekt for den enkelte elev vælger at sige, at man ikke har  
440 det tilbud på skolen, som eleven har brug for. Det kan man ikke gøre i folkeskolen, hvilket ofte bliver brugt  
441 til at sige, at de frie skoler ikke tager socialt ansvar. Måske er det faktisk mere problematisk, at folkeskolen  
442 ikke kan sige nej til elever. Det at kunne rumme alle elever er ikke nødvendigvis bedst for det enkelte barn  
443 eller for fællesskabet. Af denne grund, men i særdeleshed i respekt for at de frie skoler er værdibaserede  
444 skoler, er det væsentligt at stå vagt også om retten til, at de frie skoler selv vælger deres elever.

445 Og det er i den forbindelse væsentligt at erindre, at samtlige undersøgelser viser, at elevsammensætningen  
446 i folkeskolen og på de frie skoler ikke er væsensforskellig. Der er større polarisering af forskellige elevklasser  
447 på de frie skoler, men set som sektor, så løfter de frie skoler lige så meget af den sociale forpligtigelse som  
448 folkeskolen.

449 Så der er masser at tage fat på igen i år. Vi er klar til i hovedbestyrelsen og på sekretariatet at gøre vores  
450 del, men med de mange værdikampe og helt lavpraktiske kampe er det her også op til jer ude på skolerne.

451 I skal stille krav til jeres ledelser – både når det handler om løn, arbejdstid og arbejdsmiljø. I skal være faste  
452 i blikket og sige, hvad det er I ønsker, og så skal I arbejde målrettet for at opnå det. Og I har hele  
453 foreningens maskine bag jer. I kan få hjælp til afholdelse af møder, hjælp til lønberegningen, hjælp til  
454 gennemgang af jeres arbejdstidstilrettelæggelse og så videre. Men lov 409 og det decentrale lønsystem  
455 parkerer alle problemer på den enkelte skoles trappetrin, og derfor kræver det først og fremmest, at vi står  
456 sammen i foreningen og på den enkelte skole. I må ikke blive ligeglade men kæmpe for, hvad der er vigtigt  
457 for jer. Det kræver, at tillidsrepræsentanten er et fyrtårn, som kan samle lærerne om fælles krav – krav,  
458 som det i øjeblikket er helt nødvendigt at rejse, for at vi kan få plads til at være lærere.

459 Jeg håber således, at vi sammen kan finde modet og styrken til de lokale kampe, for jeg ønsker inderligt, at  
460 jeg, den dag jeg skal tilbage til min egen skole i Osted, i det mindste kan genfinde den læreridentitet, som  
461 også herskede, da jeg forlod skolen. For uden den bliver de frie skoler blot et sted, hvor vi arbejder.

462 Med disse ord overlader jeg beretningen, såvel den mundtlige som skriftlige, til repræsentantskabets  
463 behandling.